Η θαυμαστή προσωπικότητα του εν αγίοις Μεγάλου Βασιλείου (π. Αθανάσιος Μυτιληναίος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 1 Ιανουαρίου, 2022

Απομαγνητοφωνημένη ομιλία που εκφωνήθηκε στην Ιερά Μονή Κομνηνείου Λαρίσης στις 1-1-2002

Σήμερα η Εκκλησία μας, αγαπητοί μου, άγει τρεις γιορτές. Την οκταήμερο**περιτομή του Χριστού**, τη **μνήμη του αγίου Βασιλείου** και την **πρωτοχρονιά**. Αφού η έννοια του χρόνου απασχολεί τον Χριστιανό και είναι πολύτιμη για τη σωτηρία του. Θα μείνουμε όμως να δούμε τη θαυμαστή **προσωπικότητα του ἐν ἁγίοις Μεγάλου Βασιλείου**.

Ο Μέγας Βασίλειος γεννήθηκε στη Νεοκαισάρεια το 330. Ανήκε σε μια αγιασμένη οικογένεια, και κοσμικά εξέχουσα. Ο πατέρας του, ονόματι και αυτός Βασίλειος-ήταν συνήθεια, πολλές φορές, ο πατέρας να δίνει το δικό του όνομα στο παιδί του-, ήταν διδάσκαλος εγκυκλίων μαθημάτων, αλλά και της ρητορικής. Η γιαγιά του, από τον πατέρα του, ονόματι Μακρίνα, ήταν ενάρετη γυναίκα, και χρημάτισε**μαθήτρια του μεγάλου ιεραποστόλου, Γρηγορίου του Θαυματουργού**. Είναι αξιοσημείωτο ότι όταν ξέσπασε διωγμός από τον Μαξιμίνο, αυτή, η Μακρίνα δηλαδή με το σύζυγό της, έμειναν αρκετά χρόνια στα δάση του Πόντου και τρέφονταν με το κυνήγι ελαφών, όπως μας πληροφορεί ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος στον Επιτάφιο του Μεγάλου Βασιλείου.

Η μητέρα του Μεγάλου Βασιλείου, η Εμμέλεια, καταγόταν και αυτή από επιφανή οικογένεια της Καισαρείας. Αρκεί να σημειωθεί ότι **ο πατέρας της ανεδείχθη σε μάρτυρα κατά τους τελευταίους διωγμούς κατά των Χριστιανών**. **Ο δε αδελφός της, Γρηγόριος, ανεδείχθη επίσκοπος σε κάποια πόλη της Καππαδοκίας**. **Από τα αγόρια της οικογένειας, ο Βασίλειος, ο Γρηγόριος και ο Πέτρος διηκόνησαν την εκκλησία ως Επίσκοποι. Ο δε Ναυκράτιος έγινε μοναχός. Από τα πέντε κορίτσια, η πρώτη, η Μακρίνα, τιμάται ως αγία.** Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι το στενό και το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον του Μεγάλου Βασιλείου υπήρξε σημαντικό και αγιασμένο.

Η ανατροφή και η παιδεία του Μεγάλου Βασιλείου υπήρξε πολύ, **πάρα πολύ επιμελημένη**-και το βλέπουμε από τους λόγους του, τα έργα του, τις συγγραφές του. Την πρώτη του γραμματική παιδεία έλαβε από τον πατέρα του, τον Βασίλειο· κατόπιν

μαθήτευσε στην Καισάρεια της Καππαδοκίας. Εκεί γνωρίστηκε με τον Γρηγόριο τον από Αριανζού και μετέπειτα άγιο Γρηγόριο τον Θεολόγο-αυτό συνέβη στην Αθήνα· αλλά επίσης γνωρίστηκε και με τον νεαρό εξάδελφο των αυτοκρατόρων, τον Ιουλιανό- στην Αθήνα κι αυτό-, τον μετέπειτα διώκτη. Ο Μέγας Βασίλειος διψούσε για μάθηση. Ήρθε στην Κωνσταντινούπολη και μαθήτευσε κοντά στον Λιβάνιο, που ήταν περίφημος τότε και διάσημος ρητοροδιδάσκαλος. Κατόπιν πήγε στην Αθήνα, όπου εκεί συνάντησε τον Γρηγόριο από την Αριανζό. Οι δύο νέοι, κατά τη μαθητεία τους στην Αθήνα, έμειναν αγαπημένοι και ενωμένοι. Έμεναν στο ίδιο σπίτι, έτρωγαν μαζί και είχαν το ίδιο φρόνημα· και όπως αργότερα θα γράψει ο Γρηγόριος: «*τά πάντα δή κοινά καί ψυχή μία δι' ἥν δέουσα σωμάτων διάστασιν*»· δηλαδή ήταν μια ψυχή σε δύο σώματα. Ο Βασίλειος παρακολούθησε πολλές σχολές όταν έφτασε στην Αθήνα, όπως **Φιλολογία, Ρητορική, Φιλοσοφία, ακόμη και Μαθηματικά και Ιατρική**· ήταν η ψυχή της *Βασιλειάδας* που αργότερα ίδρυσε, στο θέμα της νοσηλείας, ανθρώπων που φτωχοί, ανάπηροι άνθρωποι, γέροι είχαν μαζευτεί.

Ήταν, όπως ελέχθη, ένα φορητό πανεπιστήμιο, ο Μέγας Βασίλειος. Οι μαθητές των σχολών αυτών, ειδωλολάτρες όντες, έτρεχαν σε ποικίλες ψυχαγωγίες και εκδηλώσεις, τότε που ήταν στην Αθήνα. Όμως, όπως γράφει ο Γρηγόριος**, οι δυο τους μόνο δύο δρόμους γνώριζαν** -το λέει στον Επιτάφιο του Μεγάλου Βασιλείου- **τον δρόμο της σχολής τους και τον δρόμο της χριστιανικής εκκλησίας.** Στάθηκαν και οι δύο, υποδείγματα χριστιανών φοιτητών·**αλλά κοντά σ' αυτούς προσεχώρησαν και άλλοι σώφρονες νέοι και αποτέλεσαν τον πρώτο στην ιστορία χριστιανικό φοιτητικό σύλλογο**. Το θέρος του 355 έφτασε στην Αθήνα ο Ιουλιανός, ο μετέπειτα αυτοκράτωρ, εκείνος που πήρε την επωνυμία Παραβάτης και διώκτης των Χριστιανών, ο γνωστός μας Ιουλιανός… Αλλά πόσο διαφορετικούς δρόμους περπάτησαν ο Μέγας Βασίλειος και ο Ιουλιανός; Αλήθεια, πόσο διαφορετικούς δρόμους;

Κατόπιν ο Μέγας Βασίλειος επέστρεψε στον Πόντο, όπου εκεί ασκήτευε η μητέρα του η Εμμελεία και η αδελφή του η Μακρίνα. Εκεί επιδόθηκε στη μελέτη της Αγίας Γραφής και όλων των συγγραμμάτων των εκκλησιαστικών πατέρων, εκείνων που υπήρξαν προ αυτού. Ασχολήθηκε και με τον μοναχισμό και έγραψε μάλιστα και συγγράμματα περί του μοναχισμού, όπως διάφοροι λόγοι- το σύγγραμμα δε «*Ὅροι κατά πλάτος*» και το επίσης σύγγραμμα «*Ὅροι κατ' ἐπιτομήν καί λοιπές ασκητικές διατάξεις*» είναι δικά του. Μοίρασε την περιουσία του σε φτωχούς και**ίδρυσε την περίφημη *Βασιλειάδα* του, ένα δηλαδή συγκρότημα κτιρίων, που εκεί έβρισκαν οι φτωχοί και οι ανήμποροι και οι άρρωστοι γενικά έβρισκαν ένα καταφύγιο.**

Ζούσε ασκητικότατα. Ακόμη είχε γνωριστεί και με τον Μέγα Αθανάσιο. **Έγραψε πολλές και ενδιαφέρουσες συγγραφές και μάλιστα την περίφημη ερμηνεία του στην Εξαήμερο του Μωυσέως.** Αλληλογραφούσε με πολλούς, της εποχής του

άντρες, και μας διεσώθη ιδιαίτερα πολύτιμη συλλογή από τις επιστολές του. Βέβαια πολύ αργότερα έγινε το σχίσμα με τη Ρώμη, αλλά άρχισε όμως να διαφαίνεται η υπερηφάνεια του επισκόπου της Ρώμης **-ξέρετε πώς αποκάλεσε τον επίσκοπο Ρώμης, τον Πάπα Ρώμης ο Μέγας Βασίλειος; «*Ἐπ*ηρμένην *ὀφ*ρύν»· δηλαδή σηκωμένο φρύδι, δηλαδή υπερήφανο**, και φτάσαμε -βέβαια, πολύ αργότερα φτάσαμε- στο Σχίσμα αυτό που έγινε ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση.

Υπομνημάτισε διάφορα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης. Έγραψε λόγους αντιρρητικούς, δηλαδή **λόγους που στρέφονταν κατά των αιρετικών**. Έκανε επίσης και μια ανθολογία από το έργο του Ωριγένους, με τίτλο «Φιλοκαλία». Συνεπώς αυτή η «Φιλοκαλία» που μας δόθηκε είναι του αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου, είναι πάρα πολύ σύγχρονη, όμως η πρώτη Φιλοκαλία ήταν του Μεγάλου Βασιλείου και, όπως σας είπα, ανθολόγησε τα έργα του Ωριγένους. Δεδομένου ότι ο Ωριγένης είχε αρκετά πράγματα που δεν ήταν σωστά, αλλά πήρε σαν μέλισσα τίποτα άλλο από εκείνο που χρειαζόταν.

Όταν πέθανε ο τότε Επίσκοπος Καισαρείας Ευσέβιος, οι ορθόδοξοι της Καισαρείας, και γενικά της Καππαδοκίας, **πρότειναν ως Επίσκοπο τον Βασίλειο. Πραγματικά δηλαδή, άνθρωπος που κλήθηκε από τον λαό**. Έτσι το έτος 370 χειροτονείται Επίσκοπος. **Ασχολήθηκε με πολύπλευρο έργο αλλά και κατά των κρατικών επεμβάσεων στο εκκλησιαστικό του έργο.** Είναι γνωστός εκείνος ο διάλογος με τον ύπαρχο Μόδεστο, ο οποίος του έκανε παρατηρήσεις του Μεγάλου Βασιλείου και στάθηκε σθεναρότατος και τότε ο Μόδεστος λέει: «*Πρώτη φορά μου βλέπω επίσκοπο τέτοιο*». Και λέει ο Μέγας Βασίλειος: «*Φαίνεται ότι πρώτη φορά σου συνάντησες Επίσκοπο*...».

Η κράση του Βασιλείου ήταν ασθενική, από παιδί. Τώρα, με όλα τα βάρη του επισκοπικού του αξιώματος, λύγισε. Ασθένησε βαριά και σε ηλικία 48-49 ετών απεβίωσε το 378. Το 333 εγεννήθη, το 378 απεβίωσε. Τελευταίος του λόγος ήταν: «*Εἰς χείρας σου παραθήσομαι τό πνεύμα μου, Κύριε*». Απέθανε στα τέλη Δεκεμβρίου και εκηδεύθη την 1η Ιανουαρίου, όπου και καθιερώθηκε η μνήμη του. Ήταν τόσος ο κόσμος στην κηδεία του που πολλοί ποδοπατήθηκαν από το πλήθος, ναι κυριολεκτικά, για να βρεθούν στην κηδεία αυτού του μεγάλου ανδρός.

Ενώ ακόμη ζούσε, πήρε τον επίζηλο τίτλο του οικουμενικού διδασκάλου και αποκαλείται «Μύστης του Δεσπότου» και «Ουρανοφάντορ». «Ουρανοφάντορ» θα πει, «***αυτός που αποκαλύπτει τα ουράνια πράγματα***».

Αυτός, με πολύ αδρές, αγαπητοί μου, γραμμές στάθηκε ο μέγας πατήρ και οικουμενικός διδάσκαλος, ο Βασίλειος,ο Μέγας Βασίλειος.

Όμως, ας κλείσουμε με ένα κείμενο σε απόδοση νεοελληνική από μια του ερμηνεία

στον 1^{ο} Ψαλμό: «*Δρόμος ονομάζεται ο βίος, γιατί καθένας που γεννιέται φτάνει στο τέλος της ζωής του. Όπως αυτοί που ενώ ταξιδεύουν και φτάνουν στο λιμάνι, χωρίς να το καταλάβουν, έτσι κι εμείς, ο χρόνος της ζωής μας περνάει απαρατήρητα. Κοιμάσαι, αλλά ο χρόνος σε προσπερνά. Είσαι ξύπνιος και η σκέψη σου κάπου τριγυρίζει, μα η ζωή ξοδεύεται, ξεφεύγοντας από την προσοχή μας. Κάποιον δρόμο λοιπόν τρέχουμε όλοι· και βιαζόμαστε να φτάσουμε ο καθένας στο δικό του το τέρμα. Γι' αυτό βρισκόμαστε σε δρόμο. Αρκεί να καταλάβεις τη σημασία του δρόμου. Οδοιπόρος φάνηκες σε τούτη τη ζωή. Όλα τα προσπερνάς, όλα γύρω σου τα αφήνεις. Είδες στο δρόμο σου λουλούδια, δροσερά, νερά ή άλλες ομορφιές. Ευχαριστήθηκες λιγάκι· έπειτα τα προσπέρασες. Πάλι συνάντησες πέτρες, φαράγγια, γκρεμούς, βράχια, παλούκια, θηρία, φίδια, αγκαθιές. Ευχαριστήθηκες για λίγο· όμως κι αυτά τα άφησες.*

Αυτή είναι η ζωή· ούτε τα ευχάριστα μόνιμα, ούτε τα δυσάρεστα χωρίς τελειωμό. Ο δρόμος δεν είναι δικός σου, ούτε τα τωρινά δικά σου. *Στους οδοιπόρους μόλις ο πρώτος αφήσει τα χνάρια της πατημασιάς του, αμέσως πατάει ο δεύτερος και κατοπινά ο επόμενος. Σκέψου ακόμα, και τις περιστάσεις της ζωής. Σήμερα συ καλλιεργείς τη γη και αύριο άλλος. Και μετά απ' αυτόν άλλος... Βλέπεις τούτα τα χωράφια και τα όμορφα σπίτια; Πόσους νοικοκυραίους δεν άλλαξαν μέχρι σήμερα... «Του τάδε» λεγόταν ότι είναι το σπίτι, το χωράφι. Έπειτα πήρε αλλουνού το όνομα. Και μετά πέρασε στα χέρια κάποιου άλλου. Έτσι λοιπόν σε ρωτώ:**Η ζωή μας δεν είναι ένας δρόμος που ο ένας ακολουθεί ξοπίσω του άλλου; Ευτυχισμένος εκείνος που δε βρέθηκε στον ίδιο δρόμο με τους αμαρτωλούς...».*

Αγαπητοί. Η προβολή μεγάλων ανδρών στο χριστιανικό στερέωμα είναι για μας ένας φωτεινός οδηγός πορείας προς τη Βασιλεία του Θεού. Όπως ο τιμώμενος σήμερα, Μέγας Βασίλειος, είναι **πρόσωπο προς μίμηση. Είναι ένα εικονογραφημένο Ευαγγέλιο, που δείχνει το εφικτό της πνευματικής ζωής** . Το Ευαγγέλιο δεν είναι ουτοπία, είναι δείκτης πορείας αλάνθαστος, γιατί **Χριστός, χθές καί σήμερον ὁ αὐτός καί εἰς τούς αἰώνας**. Έτσι αγαπητοί, σας ευχόμεθα Χρόνια πολλά, καλή χρονιά, ευλογημένη και υγιεινή και πάντοτε να είναι ο καιρός που ζούμε εν Κυρίω Ιησού Χριστώ, αμήν.

(Απομαγνητοφώνηση και ηλεκτρονική επιμέλεια κειμένου: Ελένη Λιναρδάκη, φιλόλογος)